

Intuicyjne mapy
Atrakcje turystyczne
Informacje praktyczne

LONDYN

Adam Dylewski

Intuicyjne mapy
Atrakcje turystyczne
Informacje praktyczne

LONDYN

Tekst: **Adam Dylewski**

Redakcja i korekta: **zespół wydawnictwa SBM**

Mapy: **www.geoservices.pl**

Projekt okładki i makiety: **Paweł Panczakiewicz/PANCZAKIEWICZ ART.DESIGN**

Skład i fotoedycja: **Jacek Bronowski**

Zdjęcia:

© **Marzena, Michał i Jacek Bronowski / www.foto-baza.pl**: s. 1d; 4; 5; 8; 14; 15; 17; 21d; 24g; 26; 28; 29d; 30; 31; 32; 34 (nr 1, 7, 8, 10); 35; 38; 39; 40; 42g; 44; 46d; 48; 50; 51; 52; 53d; 54 (nr 7, 10); 59; 64; 66; 70 (nr 5, 8, 9, 10); 71g; 76; 77; 79d; 80; 81; 83; 84 (nr 1, 5, 6, 7, 8); 85g; 89; 90; 91; 92; 93; 94; 96; 98 (nr 1, 6, 7, 10); 99g; 102; 103g; 107; 109; 110; 111; 112d; 114; 115g; 116 (nr 5, 7); 117g; 120; 123d; 128 (nr 1, 4, 5, 7, 8, 9); 129; 132; 133d; 134; 135; 137; 138; 139g; 140; 141; 142 (nr 2, 3, 4, 6, 7); 143; 147d; 148; 149; 150d; 151; 152; 154; 155; 158

Shutterstock.com: © A. Weisgerber (20); © Albert Pego (34 nr 3); © Andrei Nekrassov (7, 142 nr 8, 156g, 157); © BasPhoto (54 nr 9, 65g, 116 nr 9, 125); © Bikeworldtravel (6, 82, 84 nr 10, 95g, 116 nr 4, 122, 126, 127g); © Bokic Bojan (98 nr 8); © Bucchi Francesco (47); © Cedric Weber (88, 116 nr 8); © chrisdorney (116 nr 2, 121d); © Christopher Dodge (133g); © Claudio Divizia (54 nr 3, 104, 106d); © cristapper (62); © Dan Breckwoldt (25); © Dmitry Naumov (70 nr 4, 75, 152-153); © Elena Elisseeva (61); © great_photos (54 nr 1, 58); © Greir (142 nr 9); © Ints Vikmanis (34 nr 4, 43); © Joe Gough (24d); © JuliusKielaitis (9); © Kamira (113); © Karen McGaul (54 nr 4); © KievVictor (70 nr 1, 74, 146); © Laszlo Szirtesi (65d); © Lawrence Goh (156d); © Liubov Terletska (98 nr 9, 112g); © Lukasz Pajor (54 nr 2, 60); © mary416 (54 nr 6, 84 nr 4); © Maryna Khabarova (55g); © Maynard Case (78); © Merlinda (150g); © mikelindon (99d); © MJSquared Photography (19, 71d, 85d); © Neil Mitchell (49, 84 nr 3); © Olga Nayashkova (22); © Paul i Martin (42d); © Paweł Kowalczyk (55d); © pcruciatti (34 nr 5, 45, 106g); © pio3 (84 nr 9, 95d); © Pres Panayotov (13); © QQ7 (10); © r.nagy (139d); © S.Borisov (1g); © St. Nick (142 nr 1, 147g); © stocksolutions (23); © Terence Walsh (54 nr 5); © Tupungato (124); © Vinicius Tupinamba (46g)

Flickr.com: © David Fisher (CC BY-NC-ND 2.0) | flickr.com/photos/dfisher81/4812802181 (108d); © Dimi (CC BY 2.0) | flickr.com/photos/intimid/2853230645 (53g); © Ewan Munro (CC BY-SA 2.0) | flickr.com/photos/55935853@N00/7400555424 (127d); © FaceMePLS (CC BY 2.0) | flickr.com/photos/faceme/3047479983 (18); © Kake (CC BY-NC-SA 2.0) | flickr.com/photos/kake_pugh/2084191367 (54 nr 8); © Kake (CC BY-NC-SA 2.0) | flickr.com/photos/kake_pugh/2860445941 (97); © newformula (CC BY-NC-ND 2.0) | flickr.com/photos/newformula/5872763344 (68); © Soham Banerjee (CC BY 2.0) | flickr.com/photos/soham_pablo/325882560 (70 nr 3); © Vadim Pavlovich (CC BY-NC-ND 2.0) | flickr.com/photos/djcoma/5765056068 (115d)

Wikimedia.org: © Albert Lee (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Centre Court roof.jpg (21g); © Aurelien Guichard (CC BY-SA 2.0) | wikimedia.org/.../File:Design Museum.jpg (67g); © Bill Bertram (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:RNCPano.jpg (134-135); © Chris Whippet (CC BY-SA 2.0) | wikimedia.org/.../File:The Three Greyhounds, Soho - geograph.org.uk - 1121367.jpg (98 nr 4); © Clithering (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Interior of the London Transport Museum.JPG (98 nr 3); © Dickbauch (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Tiffanys 1 db.jpg (116 nr 3); © Diliff (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Piccadilly Circus Panorama - April 2007.jpg (117d); © Diliff (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:St James's Square; London - April 2009.jpg (116 nr 1, 121g); © Evian Pepper (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:London from above MLD 051002 003.jpg (128 nr 3); © Ewan Munro (CC BY-SA 2.0) | wikimedia.org/.../File:Compton, Soho, WI.jpg (108g); © Ewan Munro (CC BY-SA 2.0) | wikimedia.org/.../File:Foyles, Soho, WC2 (3229195889).jpg (98 nr 5); © Fenliokao (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:The Royal Pavilion Brighton UK.jpg (142 nr 5); © Frankemann (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Churchill War Rooms - meeting room.JPG (34 nr 6); © Jacklee (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Interior of the Twinings Strand Heritage Shop, London, UK - 20120129-02.jpg (70 nr 2); © Jorge Royan (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Oxford - Eagle and Child Pub - 0168.jpg (159); © Kerim44 (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Instytut sikorskiego sztandar 11.jpg (84 nr 2); © mattbuck (CC BY-SA 2.0) | wikimedia.org/.../File:London MMB «J4 Docklands Light Railway (Marsh Wall) 60.jpg (128 nr 2); © MesserWoland (CC BY-SA 2.5) | wikimedia.org/.../File:UK Londen Millennium Dome 20040921 30701.jpg (128 nr 10); © Michel wal (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Fortnum and Mason 901.jpg (116 nr 6, 123g); © Mike Kneil (CC BY-SA 2.0) | wikimedia.org/.../File:Doorway (94218257).jpg (116 nr 10); © Ollios (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:London museum-entrance.jpg (70 nr 6); © Oosoom (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Butlers Wharf from Tower Bridge.jpg (67d); © Peter Trimming (CC BY-SA 2.0) | wikimedia.org/.../File:Croydon Riots - four days later.jpg (29g); © Russ London (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:Royal Opera House and ballerina.jpg (98 nr 2, 103d); © Voyager (CC BY-SA 3.0) | wikimedia.org/.../File:LondonStone.jpg (70 nr 7, 79g)

Zdjęcia na okładce: Front: © Marzena, Michał i Jacek Bronowski / www.foto-baza.pl; Shutterstock.com; © S.Borisov, Tyt; © Marzena, Michał i Jacek Bronowski / www.foto-baza.pl, Skrzydełko: © Marzena, Michał i Jacek Bronowski / www.foto-baza.pl; Shutterstock.com; © Lukasz Pajor; © MJSquared Photography; © Neil Mitchell; © Terence Walsh; © Vinicius Tupinamba

Wydanie I

© Copyright for the text, cover and layout by Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.
Warszawa 2014

Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.
ul. Sułkowskiego 2/2,
01-602 Warszawa

www.WYDAWNICTWO-SBM.pl

MAREK KAMIŃSKI

Sens wypraw i różnych przedsięwzięć polega dziś dla mnie na tym, że można się nimi podzielić z drugim człowiekiem. Z tego doświadczenia mogą czerpać inni.

Alfabet

marek kamiński

Wypracowana przeze mnie metoda osiągnięcia celów „Biegun” jest wykorzystywana w projektach społecznych Fundacji i co dzień udowadnia, że to, co wydaje się niemożliwe, staje się możliwe.

Szczyt
-ny cel

1%!

Dlaczego warto przekazać nam 1% podatku?

Pomagamy niepełnosprawnym i przewlekle chorym dzieciom uwierzyć w siebie.

JAK MOŻESZ POMÓC?

Wystarczy w zeznaniu podatkowym wpisać nasz nr **KRS 0000 133 671**

WESPRZYJ NAS!

Obozy Zdobywców Biegunów – prowadzone autorską metodą Marka Kamińskiego, motywacyjne wyjazdy letnie i zimowe dla dzieci potrzebujących wsparcia, pokrzywdzonych przez los. Odbłyły się już II edycje Obozów Zdobywców Biegunów.

Nr konta **37 1140 1137 0000 4878 8800 1001**

ZGŁOŚ SIĘ!

Zostań członkiem Klubu Odkrywcy Dobra. Twoja stała pomoc jest drogą do lepszej przyszłości chorych dzieci.

Mamy już 150 stałych klubowiczów.

Nr konta **63 1140 1137 0000 4878 8800 1018**

POMÓŻ NAM POMAGAĆ INNYM!

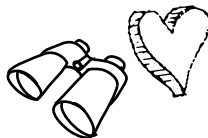
1% możesz podarować na rzecz Fundacji lub konkretnemu podopiecznemu. Pod naszą stałą opieką znajduje się 10 osób.

Nr konta **04 1140 1137 0000 4878 8800 1013**

FUNDACJA
Marka Kamińskiego

  marekkaminski.com

Więcej informacji o nas na www.kaminski.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	6
Historia.....	7
Święta, imprezy i festiwale.....	11
Kultura i sztuka.....	14
Religia.....	16
Słynni londyńczycy.....	17
Geografia i podział administracyjny.....	19
Sport.....	21
Kuchnia.....	22
Zakupy.....	25
Informator.....	27
Słowniczek.....	32

Londyn królewski.....35

Trafalgar Square.....	38
Galeria Narodowa.....	40
Narodowa Galeria Portretu.....	41
Whitehall.....	42
Admiralica.....	42
Horse Guards.....	43
Gwydyr House.....	43
Dover House.....	44
Cabinet Office.....	44
Downing Street.....	44
Foreign and Commonwealth Office.....	45
Cabinet War Rooms.....	45
Government Offices Great George Street.....	45
Parlament.....	46
Opactwo westminsterskie.....	47
Middlesex Guildhall.....	48
Victoria Street.....	48
Katedra westminsterska.....	48
Pałac Buckingham.....	49
Victoria Memorial.....	50
The Mall i Saint James's Park.....	50
St James's.....	50
Pałac św. Jakuba.....	51
Clarence House.....	51
Łuk Admiralicji.....	51
📍 Informacje turystyczne.....	52

Prawym brzegiem Tamizy.....55

Westminster Bridge.....	58
County Hall.....	58
London Dungeon.....	59
London Eye.....	59
Jubilee Gardens.....	60
Hungerford Bridge.....	60
Royal Festival Hall.....	61
Waterloo Bridge.....	61

SPIS TREŚCI

Królewski Teatr Narodowy	61
OXO	62
Blackfriars Bridge	62
Tate Modern	62
Millennium Bridge	63
Teatr Globe	63
Southwark Bridge	64
Cannon Street Railway Bridge i Vinopolis	64
Clink Street	64
Katedra Southwark	65
Muzea przy London Bridge	65
City Hall	66
Butler's Wharf	67
Muzeum Wzornictwa	67
📍 Informacje turystyczne	68

City of London.....71

Strand	74
Inns of Court, Temple	75
Katedra św. Pawła	76
Muzeum Londynu	77
Ratusz City	78
Cannon Street	78
Eastcheap	79
Monument	79
Tower	80
Tower Bridge	81
📍 Informacje turystyczne	82

Muzea Kensington i okolice.....85

Constitution Hill	88
Hyde Park	88
Royal Albert Hall	90
Pałac Kensington	91
Kensington High Street	91
Leighton House	92
Holland Park	92
Notting Hill	92
Uliczkami Kensington	93
Muzeum Nauki	93
Muzeum Historii Naturalnej	94
Muzeum Wiktorii i Alberta	94
Knightsbridge i Harrods	95
📍 Informacje turystyczne	96

Covent Garden i Soho.....99

Covent Garden Piazza	102
Royal Opera House	102
Kościół św. Pawła	103
London Transport Museum	104

Soho	105
Charing Cross Road	105
Leicester Square	106
Chinatown	107
Shaftesbury Avenue	107
Compton Street	107
Soho Square	108
Muzeum Brytyjskie	109
Oxford Street	111
Hereford House: Wallace Collection	111
Baker Street	111
Galeria Madame Tussaud	112
Regent's Park	112
📍 Informacje turystyczne	114

Przez Westminster i Regent Street.....117

St James's Square	120
St James's Street	121
Spencer House	121
Bond Street	122
Burlington Arcade	122
Piccadilly	122
Piccadilly Circus	123
Regent Street	124
Portland Place	125
📍 Informacje turystyczne	126

Na drugą półkulę.....129

Docklands: Canary Wharf	132
Wyspa Psów i Greenwich Foot Tunnel	133
SV „Cutty Sark”	134
Greenwich Hospital	135
Narodowe Muzeum Morskie	136
Królewskie Obserwatorium Greenwich	138
The O ₂ Arena	139
📍 Informacje turystyczne	140

Okolice Londynu.....143

Hampton Court	146
Canterbury	147
Dover	150
Eastbourne i Siedem Sióstr	151
Brighton	152
Windsor i Eton	154
Oksford	155
📍 Informacje turystyczne	158

Indeks	160
--------------	-----

Londyn

LONDYN TO LICZĄCA BLISKO OSIEM MILIONÓW MIESZKAŃCÓW METROPOLIA. STOLICA CIĄGLE ŻYJĄCEJ ASPIRACJAMI GODNYMI ŚWIATOWEGO IMPERIUM WIELKIEJ BRYTANII JEST JEDNYM Z NAJWIĘKSZYCH MIAST GLOBU I PEŁNI FUNKCJĘ JEGO FINANSOWEGO CENTRUM ORAZ CZOŁOWEGO OŚRODKA POLITYCZNEGO, KULTURALNEGO I NAUKOWEGO. TU PODEJMOWANE SĄ KLUCZOWE DECYZJE, DYKTOWANE SĄ TRENDY, POWSTAJĄ ŚWIATOWE PRZEBOJE I MAJĄ SWE STADIONY LEGENDARNE DRUŻYNY PIŁKARSKIE. W WIELOKULTUROWYM SPOŁECZEŃSTWIE LONDYŃCZYKÓW MOŻNA ODNALEZĆ REPREZENTANTÓW NIEMAL WSZYSTKICH NARODOWOŚCI. OSTATNIMI LATY JEDNĄ Z NAJLICZNIJSZYCH NACJI STALI SIĘ POLACY, KTÓRZY W STOLICY ANGLII ODNAJDUJĄ SWOJĄ ZIEMIĘ OBIECANĄ.

Historia

Etymologia historycznej nazwy Londynu – Londinium – nie została wyjaśniona. Raczej nie pochodzi z łaciny, a większość hipotez wskazuje na konotacje celtyckie. Rdzeń „lond” w językach celtyckich może oznaczać „miejsce zarosnięte”.

Średniowieczny kronikarz Geoffrey z Monmouth zapisał legendę, zgodnie z którą założycielem miasta był Brutus z Troi. Ów poskromiciel biblijnych gigantów Goga i Magoga miał udać się do dalekiej Brytanii, aby wznieść tam Nową Troję. Jego następcą, celtycki król Lud, przemianował miasto na CaerLudein, od którego z kolei powstała nazwa używana przez Rzymian.

Badania archeologiczne każą z kolei przypuszczać, że założycielami miasta byli Rzymianie. Najeźdźcy pod wodzą Juliusza Cezara przybili do brzegów Brytanii w 43 r. n.e. W ciągu kilku lat podbili południowo-zachodnią część wyspy. Pierwsza osada, która dała początek Londynowi, powstała prawdopodobnie jeszcze przed 50 r. Inwazja Rzymian na północ została powstrzymana dopiero ok. 120 r., a jej symboliczny koniec wyznaczyło dopiero wzniesienie Muru Hadriana, który rozgraniczył rzymską Brytanię od stawiającej opór najeźdźcom późniejszej Szkocji.

W 120 r. Londyn ustanowiono stolicą prowincji Brytania, odbierając w ten sposób prymat Camulodunum (dziś Colchester). W mieście mieszkało wówczas już ok. 60 tys. osób. Londyn rozwijał się szybciej niż konkurencyjne ośrodki przede wszystkim dzięki korzystnemu usytuowaniu nad Tamizą. Do zlokalizowanego w estuarium rzeki portu przyływały statki handlowe i okręty z kontynentu. Nie bez znaczenia był również fakt, że Rzymianie przerzucili pierwszy stały most. Kamienna budowla

znajdowała się w miejscu dzisiejszego London Bridge. Na przełomie II i III w. od strony lądu miasto otoczono murem obronnym, ciągnącym się na długości ponad 3 km. Do czasów współczesnych zachowało się sześć z siedmiu starożytnych bram.

Od III w. postępowała chrystianizacja wyspy, choć nie przebiegała ona gładko (pierwszy męczennik brytyjski św. Albin zginął z rąk pogan ok. 304 r.). Już w tym stuleciu ustanowiono w Londynie biskupstwo. Jeszcze za czasów Rzymian miasto stało się ważnym ośrodkiem brytyjskiego chrześcijaństwa, a londyńska bazylika była największą świątynią na północ od Alp.

Posąg cesarza Trajana pod London Wall (fragmenty murów z czasów rzymskich)

Budowę Białej Wieży, serca Tower of London, rozpoczął Wilhelm Zdobywca w 1070 r.

Rozwój Londynu ustał gwałtownie wraz z odejściem Rzymian w 410 r. Podobnie jak cała prowincja, miasto stało się łatwym łupem dla germańskich piratów. Na skutek licznych najazdów ludów anglosaskich już w połowie V w. w miejscu doskonale prosperującego ośrodka handlowego pozostały niemal wyłącznie spustoszone ruiny. Dopiero z końcem wieku powstało pierwsze anglosaskie osiedle. Londyn zbudowano na nowo, a wkrótce – tym razem pod nazwą Lundenwic – został stolicą anglosaskiego królestwa Essex.

Król Anglii Ethelred II Bezradny ponownie ustanowił Londyn stolicą pod koniec X w.

Kolejny rozdział w dziejach miasta przyniosła druga faza chrystianizacji. Jej początek wyznaczyło przybycie misjonarza św. Augustyna z Canterbury w 597 r. Siedem lat później w Londynie znów rezydował biskup. Pierwszy zwierzchnik Kościoła w Anglii, biskup Mellitus, ufundował zachowaną do dziś katedrę św. Pawła.

Od 886 r. Londyn pełnił funkcję stolicy Wessexu. O rangę pierwszego miasta w Brytanii konkurował ze starą stolicą tego królestwa – Winchesterem. Aż do końca tego tysiąclecia był nękany niszczycielskimi najazdami wikingów. Mimo niepokołów zdołał jednak utrzymać rolę głównego ośrodka handlowego na wyspie.

Okres prawdziwej prosperity rozpoczął się od panowania Wilhelma Zdobywcy. Ok. 1070 r. władca unormował ustrój miejski. Potwierdził m.in. prawo obierania szeryfa, autonomię sądową i ulgi celne. Z czasem wpływ władz miejskich nieustannie wzmacniającego swą pozycję Londynu stał się tak duży, że ingerowały nawet w obsadę tronu. Przez miasto przechodził cały handel zagraniczny Anglii. Siedzibę miała tu faktoria hanzeatycka, powstawały także inne kompanie handlowe.

Kolejny impuls rozwojowy nadszedł w czasach panowania władców z dynastii Tudorów, a wiązał się przede wszystkim z obrotem produktami sprowadzonymi z Nowego Świata. W 1566 r. dla usprawnienia obrotu zamorskimi towarami powołano giełdę. Priorytetem królowej Elżbiety I stało się pokonanie hiszpańskiej Wielkiej Armady. Angielska flota dokonała tego wreszcie w 1588 r. Odtąd przez kolejne stulecia trwała nieustanna ekspansja kolonialna królestwa, której towarzyszył stał wzrost znaczenia Londynu.

Wiek XVII przyniósł miastu dwa tragiczne w skutkach wydarzenia. W 1665 r. nadeszła epidemia dżumy, która pochłonęła ponad 100 tys. ofiar. W roku następnym wybuchł Wielki Pożar, w wyniku którego centrum zostało niemal doszczętnie zniszczone – ogień pochłonął ponad 13 tys. domów, w tym 90 kościołów.

Stolicę odbudowano według koncepcji sir Christophera Wrena. Nowoczesne założenie urbanistyczne nie uwzględniało już zabudowy drewnianej. Rozszerzaniu w nowym duchu sprzyjało dokonane w drugiej połowie XVIII w. wyburzenie obwarowań City. Londyn w tym okresie stał się najludniejszym ośrodkiem Europy, liczącym pod koniec stulecia ponad milion mieszkańców.

Dzięki zyskom z kolonii rozszanych po całym świecie i potęgze gospodarczej dziewiętnastowieczna Wielka Brytania cieszyła się statusem największego światowego mocarstwa. Londyn stanowił serce Imperium Brytyjskiego i pełnił funkcję centrum politycznego, finansowego i handlowego. Na rozwój samego miasta wpłynęło uruchomienie nowoczesnego, szynowego transportu publicznego w postaci kolei i metra. Dzięki nim produkcję przemysłową przeniesiono do nowych dzielnic, znacznie oddalonych od centrum, pozostawiając City of London we władaniu instytucji finansowych.

Tak eksponowaną pozycję Londyn zachował w zasadzie do dziś, choć prymat na świecie Wielka Brytania już dawno oddała Stanom Zjednoczonym. Pomimo zniszczeń w okresie II wojny światowej (w niemieckich nalotach zginęło ok. 20 tys. mieszkańców, nie mówiąc o stratach materialnych) metropolia zachowała do dziś rolę jednego z najważniejszych ośrodków świata. Masowa migracja ludności z dawnych kolonii, zwłaszcza subkontynentu indyjskiego i basenu Morza Karaibskiego, sprawiła, że miasto zyskało charakter wielokulturowy i wieloetniczny. W dobie współczesnej najważniejszym wydarzeniem były chyba letnie igrzyska olimpijskie w 2012 r., zorganizowane w mieście po raz trzeci.

Tower Bridge podczas igrzysk olimpijskich w 2012 r.

Ważne wydarzenia w historii Londynu

- 43 r. – inwazja rzymska, założenie prowincji Brytania
- 50 r. – założenie Londinium, pierwszego osiedla rzymskiego
- 120 r. – Londyn stolicą rzymskiej prowincji Brytania
- 410 r. – wycofanie się Rzymian na kontynent
- 604 r. – ustanowienie biskupstwa w Londynie, fundacja katedry św. Pawła
- IX–X w. – najazdy wikingów
- 960–970 r. – budowa opactwa westminsterskiego, od 1066 r. stanowiącego miejsce koronacji angielskich królów
- 1070 r. – unormowanie ustroju miasta
- 1078 r. – wzniesienie Tower of London
- 1097 r. – wzniesienie Westminster Hall, stanowiącego najstarszą część obecnego pałacu westminsterskiego
- 1566 r. – otwarcie giełdy londyńskiej
- 1665 r. – epidemia dżumy
- 1666 r. – Wielki Pożar Londynu
- 1753 r. – otwarcie Muzeum Brytyjskiego
- 1831 r. – Londyn największym miastem świata (2,4 mln mieszkańców)
- 1836 r. – uruchomienie pierwszej linii kolejowej
- 1 V–15 X 1851 r. – Wielka Wystawa Światowa w Kryształowym Pałacu. Pierwsza na świecie ekspozycja eksponująca osiągnięcia przemysłowe i kulturalne w skali świata.
- 1863 r. – uruchomienie pierwszej na świecie linii metra
- 1890 r. – elektryfikacja metra
- 1894 r. – otwarcie mostu Tower Bridge
- 1908 r. – pierwsze Letnie Igrzyska Olimpijskie w Londynie
- 1939 r. – miasto osiągnęło rekordową liczbę mieszkańców – 8,6 mln
- 7 IX 1940–10 V 1941 – bitwa o Anglię
- 29/30 XII 1940 – seria nalotów Luftwaffe. Dotkliwie zniszczenia, jakich dokonali Niemcy, przeszły do historii pod nazwą Drugiego Wielkiego Pożaru Londynu
- 1948 r. – drugie Letnie Igrzyska Olimpijskie w Londynie
- 7 lipca 2005 r. – seria ataków terrorystycznych
- 6 VIII–10 VIII 2011 r. – zamieszki w dzielnicy Tottenham
- 2012 r. – trzecie Letnie Igrzyska Olimpijskie w Londynie

Święta, imprezy i festiwale

Wielki, wielokulturowy Londyn to miejsce tętniące imprezami – zarówno w skali ogólnomiejskiej, jak i lokalnej, łączącej tylko określone dzielnice, wspólnoty i grupy społeczne.

Styczeń

New Year's Day Parade (1 stycznia) – parada noworoczna na ulicach Londynu, ponad 3-kilometrowa trasa zaczyna się na placu przy pałacu westminsterskim, a kończy na Trafalgar Square.

London International Mime Festival – dwutygodniowy przegląd teatralny, podczas którego można obejrzeć przedstawienia najlepszych zespołów pantomimy, teatru animacji i lalek na świecie.

Luty

London Fashion Week – jeden z czterech najważniejszych Tygodni Mody na świecie (po Nowym Jorku, Paryżu i Mediolanie), organizowany dwa razy do roku, w lutym i we wrześniu.

Chinese New Year – impreza uliczna z okazji obchodów chińskiego Nowego Roku (w dzielnicy Chinatown).

Pancake Day – angielski tłusty czwartek, podczas którego londyńczycy objadają się naleśnikami.

Marzec

Dzień Świętego Patryka (17 marca) – liczna społeczność irlandzka w Londynie obchodzi narodowe święto, organizując paradę łodzi (w liczbie odpowiadającej irlandzkim hrabstwom – 32) oraz imprezę publiczną na Trafalgar Square, połączoną z występami artystów.

Chelsea Antiques Fair – na coroczne londyńskie targi antyków przyjeżdżają kolekcjonerzy z całego świata.

Kwiecień

Maraton Londyński – jeden z największych maratonów na świecie, finisz 42-kilometrowego biegu jest usytuowany w okolicy pałacu Buckingham.

Tha Boat Race – słynny wyścig reprezentacji wioślarskich prestiżowych angielskich uczelni: Cambridge i Oxford, organizowany od 1829 r. (od 1856 r. corocznie); trasa na Tamizie wiedzie z Putney do Mortlake.

Dzień Świętego Jerzego (23 kwietnia) – obchody święta patrona Anglii organizowane na Trafalgar Square. Atrakcją stanowi m.in. turniej rycerski.

Maj

May Day (pierwszy poniedziałek miesiąca) – dzień wolny od pracy. Pierwszomajowy pochód wyrusza z Clerkenwell Green, a kończy się na Trafalgar Square.

Spring Bank Holiday (ostatni poniedziałek miesiąca) – dzień wolny od pracy.

The Football Association Challenge Cup (FA Cup) – finał Pucharu Anglii w piłce nożnej; angielskie zawody są najstarszymi rozgrywkami piłki nożnej na świecie.

Bank holidays

W Wielkiej Brytanii nie obchodzi się świąt państwowych, ale tzw. *bank holidays*, dosłownie święta bankowe, które są dniami wolnymi od pracy.

Chelsea Flower Show (zwane też Great Spring Show) – bardzo popularna wśród Londyńczyków kilkudniowa impreza ogrodnicza (część wydarzeń jest zamknięta – tylko dla członków Royal Horticultural Society), organizowana na terenie Royal Hospital Chelsea. Prezentowane są rzadkie i najnowsze gatunki roślin, a wystawcy biorą udział w konkursach w kilku kategoriach.

Mind Body Spirit Festival – najstarszy na świecie festiwal poświęcony duchowości. Biorą w nim udział zarówno członkowie Hare Krysna, jak i chrześcijanie, buddyści, astrologowie, praktycy jogi, reiki i tai-chi.

Boishakhi Mela (drugi weekend maja) – obchody bengalskiego Nowego Roku, który przypada w kwietniu. Wydarzenia obejmują dzielnicę bengalską Banglatown. Kolorowa parada przechodzi ulicami od Allen Gardens przez Brick Lane do Weavers Fields.

Czerwiec

City of London Festival (przełom czerwca i lipca) – kilkunastodniowy festiwal kulturalny. W programie przeważają koncerty muzyki klasycznej, są również projekcje filmowe, koncerty muzyki współczesnej i przedstawienia operowe.

The Wimbledon Championships – najśłynniejszy wielkoszlemowy turniej tenisowy na świecie, rozgrywany na kilkunastu kortach znajdujących się w dzielnicy Wimbledon.

Trouping the Color (druga sobota czerwca) – parada Gwardii Królewskiej z okazji urodzin królowej, przypadających 21 kwietnia, organizowana w czerwcu ze względu na korzystniejszą pogodę.

London International Festival of Theatre (LIFT) – międzynarodowy festiwal teatralny.

Lipiec

The Proms (lipiec–wrzesień) – prestiżowy festiwal muzyki klasycznej, odbywający się w sali koncertowej Royal Albert Hall.

Pride London – największa parada społeczności homoseksualnych w Wielkiej Brytanii. Trasa przemarszu prowadzi z Hyde Parku do Parliament Square.

Sierpień

Nothing Hill Carnival (ostatnia niedziela i poniedziałek sierpnia) – impreza uliczna, druga po karnawale w Rio de Janeiro, zapoczątkowana przez imigrantów karaibskich mieszkających w dzielnicy Nothing Hill, organizowana od 1966 r.

Summer Bank Holiday – dzień wolny od pracy, ostatni poniedziałek miesiąca.

Great British Beer Festival – impreza masowa, podczas której można posmakować kilkaset gatunków piwa warzonych w Wielkiej Brytanii oraz najśłynniejsze wyroby piwowskie ze świata.

Wrzesień

Open House London Week (drugi lub trzeci weekend miesiąca) – niepowtarzalna okazja, aby zajrzeć do wnętrza niedostępnych na co dzień wybitnych obiektów architektury londyńskiej. Oferta obejmuje obecnie 800 budynków.

Mayor's Thames Festival – 10-dniowe święto Tamizy, pełne atrakcji kulturalnych i sportowych. Imprezy odbywają się wzdłuż brzegów oraz na mostach. Wielką atrakcją stanowią plenerowe widowiska sceniczne w reżyserii światowej sławy inscenizatorów.

Great River Race London – największy wyścig wioślarski na Tamizie, jedna z głównych atrakcji Mayor's Thames Festival. Biorą w nim udział łodzie z różnych zakątków świata.

London Design Festival – obecnie najważniejsze wydarzenie poświęcone wzornictwu na świecie. Na kilka dni przyjeżdżają do Londynu najśłynniejsi światowi projektanci, a liczba wydarzeń idzie w dziesiątki.

Październik

London Film Festival – jeden z najważniejszych festiwalów filmowych na świecie, największy w Wielkiej Brytanii.

Raindance Film Festival – festiwal filmów niezależnych organizowany przez szkołę filmową Raindance.

National Poetry Day – narodowe święto poezji, obchodzone w całym kraju, w Londynie odbywa się w Southbank Centre.

Halloween (31 października) – z okazji święta w mieście są organizowane liczne atrakcje dla dorosłych i dzieci: specjalne przedstawienia, maskarady, pokazy filmowe i wycieczki po mieście z duchami – przebierańców na ulicach Londynu tego dnia nie brakuje.

Listopad

London Jazz Festival – najważniejszy festiwal muzyki jazzowej na Wyspach.

The Lord Mayor's Show (29 listopada) – jedna z najstarszych imprez ulicznych miasta, organizowana od 1535 r. Pośród tłumu londyńczyków w bogato zdobionej karocy podróżuje

The Lord Mayor's Show

burmistrz City Of London, najstarszej dzielnicy miasta.

Bonfire Night (5 listopada) – coroczne święto ognia obchodzone w dniu Guya Fowkesa. Nocą odbywają się pokazy sztucznych ogni, palone są również kukły wyobrażające jednego z autorów spisku prochowego z 1605 r., mającego na celu zgładzenie króla Jakuba I.

Grudzień

Boxing Day (26 grudnia) – dzień wolny od pracy. W tym świątecznym dniu tradycyjnie służba i kupcy otrzymywali prezenty od swoich zwierzchników.

Great Christmas Pudding Race – impreza charytatywna na rzecz Cancer Research. Głównym wydarzeniem jest wyścig z puddingiem na talerzu. Uczestnicy zakładają na tę okazję śmieszne stroje.

The Chocolate Festival – festiwal gastronomiczny dla miłośników czekolady, organizowany na Southbank Centre Square.

Spitalfields Music Winter Festival – festiwal muzyczny organizowany dwukrotnie – latem (zwykle w czerwcu – Spitalfields Music Summer Festival) i zimą (w połowie grudnia). W bogatym programie imprezy muzyka dawna, klasyczna oraz współczesna, wydarzenia są organizowane w nietypowych miejscach na londyńskim East Endzie.

Kultura i sztuka

Angielska kultura ludowa ze względu na wysoką urbanizację kraju już w XVIII w. została całkowicie wyparta przez kulturę miejską. Podobnie jak w całej Anglii, w mieście nie zachowały się obyczaje i stroje ludowe.

Za relikty dawnego folkloru można uznać co najwyżej tradycyjne potrawy świąteczne. We współczesnej kulturze miejskiej znacznie bardziej widoczne są zwyczaje wywodzące się z kultury robotniczej, której przykład stanowią choćby charakterystyczne puby znajdujące się niemal na każdej ulicy. Pierwsze *public houses* – jak brzmi ich pełna nazwa – były elitarnymi klubami dla dżentelmenów z salą wydzieloną dla stałych bywalców.

London bez wątpienia stanowi ośrodek kulturalny o randze światowej. Zarówno angielska kultura wyższa, jak i kultura masowa mają przemożny wpływ na rozwój światowych trendów. Reprezentacyjne budowle stolicy – Big Ben, opactwo westminsterskie, Tower Bridge – to nie tylko ikony miasta, ale też całego kraju. Londyn szczyli się rekordową liczbą muzeów, galerii, teatrów, bibliotek i księgarń. Tutaj znajdują się najsłynniejsze ze świątyń sztuki: Tate Gallery, Muzeum Brytyjskie, Galeria Narodowa. Marzeniem każdego melomana jest wysłuchanie koncertu jednej z pięciu londyńskich orkiestr symfonicznych w słynnym Royal Albert Hall, z kolei odwiedzający Londyn teatromani specjalnie przyjeżdżają na spektakle grane w teatrach na West Endzie (jest ich tam ponad 40), a miłośnicy opery – w Royal Opera House. Miasto w XX w. stało się elementem kultury masowej, co widać w modnej w ostatnich latach turystyce filmowej. Największą popularnością wśród turystów cieszą się Galeria Figur Woskowych Madame Tussaud's i Muzeum Sherlocka Holmesa.

Londyn to raj dla historyków sztuki. Podziwiać tu można nie tylko dzieła sztuki znajdujące się w przebogatych zbiorach wspaniałych muzeów i galerii, ale także wybitne dzieła architektoniczne. Dominującym stylem, w jakim wzniesiono największe zabytki stolicy, jest gotyk, trwający w Anglii dłużej niż gdzie indziej. Doskonały przykład rozwoju angielskiej sztuki architektonicznej

Muzeum Brytyjskie

może stanowić opactwo westminsterskie. Jego budowę w kształcie, w jakim dotrwało do naszych czasów, rozpoczęto w 1220 r. zgodnie z założeniami gotyku wczesnoangielskiego. Budowla zawiera jednak również elementy zapowiadające kolejny styl angielskiej architektury – gotyk ozdobny. Na tle całej budowli wyróżnia się kaplica Henryka VII dobudowana w XVI w., stanowiąca przykład gotyku stylu perpendykularnego, który panował na Wyspach jeszcze w XVII w., kiedy w Europie dawno o gotyku zapomniano, hołdując wartościom renesansowym. Tymczasem wczesny renesans, zwany tutaj stylem klasycznym, posłużył w Anglii głównie do budowy pałaców i rezydencji – wspaniałym przykładem jest Hampton Court pod Londynem. Dojrzały renesans w wersji wyspiarskiej można poznać, zwiedzając Covent Garden wraz z kościołem św. Pawła – dzieło naddwornego architekta Stuartów Iniga Jonesa (1573–1652). Aż 54 londyńskie kościoły miały tego samego twórcę – ucznia Jonesa, Christophera Wrena (1632–1723), który wskutek Wielkiego Pożaru Londynu zyskał niespotykane możliwości realizacyjne.

Obyczaje

Londyn to nowoczesne miasto z wielkomijskim charakterem o cechach globalnej metropolii. Tradycyjne angielskie obyczaje, takie jak kultura picia herbaty, odeszły w niepamięć. Próżno dziś szukać typowych angielskich herbaciarni (*tea-rooms*), w których niegdyś spotykano się na słynną popołudniową herbatę – *five o'clock*. Spada też liczba *pubów*, oddając pole banalnym sieciówkom i nowomodnym lokalom o krótkotrwałych najczęściej życiorysach. Przetrwali natomiast zwyczaj organizowania weekendowych pikników, które zmieniły tylko swoje miejsce – dziś londyńczycy zamiast za miasto, częściej udają się za wiklinowymi koszykami do miejskich parków i skwerów.

Kościół St-Martin-in-the-Fields

Zaprojektowane przez niego budowle reprezentują angielski barok. Poznając Londyn, nie można pominąć słynnego kościoła St-Martin-in-the-Fields, wzniesionego w duchu palladianizmu przez Jamesa Gibbsa (1682–1754). Po stylu regencji, przypadającym na początek XIX w., nastąpił powrót do gotyku – bez wątpliwej najbardziej angielskiego stylu architektonicznego. Wzniesiono wówczas liczne nowe świątynie (głównie anglikańskie) oraz odbudowano Parlament (1834, proj. sir Charles Barry, 1795–1860). W tym okresie sir George Gilbert Scott (1811–1872), uważany za najwybitniejszego architekta swojej doby, zbudował dworzec kolejowy St. Pancras w duchu gotyku flamandzkiego. W XX w. w architektonicznej historii Londynu zapisali się moderniści: Basil Spence (1907–1976) – twórca Royal Festival Hall – oraz James Stirling (1926–1992), znany z projektu Tate Gallery. Współcześnie wybitną pozycję zdobył lord Norman Foster (ur. 1935), autor m.in. przebudowy gmachu Muzeum Brytyjskiego, City Hall, nowego mostu na Tamizie – Millennium Bridge w Londynie, biurowca 30 St Mary Axe (tzw. ogórka) oraz nowego stadionu Wembley.